

JOOGIN KORKEIN PÄÄMÄÄRÄ

**Pikakirjoitettu Pekka Ervastin esitelmän
mukaan 1.2.1925**

Patandshali omistaa neljännen, viimeisen osan joogakirjasta joogan kaikkein korkeimmille saavutuksille, jotka ovat korkeimpia sekä muodon että sisällön puolesta. Ja oikeastaan hänellä näkyy olevan mielessä joogan lopullinen saavutus eli päämäärä, koska hän on nimittänyt tätä neljättä osaa kaivaljaksi, joka merkitsee riippumattomuutta, ehdottomuutta.

Patandshalin ensimmäinen lause tässä viimeisessä osassa merkitsee käännöksessä: ”siddhit eli siddhat (tällä sanalla kuvataan yliaistisia kykyjä yleensä, täydellisyyksiä, niin kuin eurooppalaisilla kielillä käännetään) ovat saavutettavissa eri tavoin: niitä voi saavuttaa joko synnynnäisinä, syntymän kautta, tai yrteistä valmistettujen juomien ja voiteiden avulla tai loitsujen, mantrojen avulla tai askeesilla”. – Näillä kaikilla eri tavoilla voidaan saavuttaa yliaistisia kykyjä. Tälläkin lauseella Patandshali osoittaa, kuinka viisas ja tietorikas hän on: hän tietää siis, että ihmiset yrittävät eri tavoin saavuttaa yliaistisia kykyjä. Kyvyt ovat itsessään sellaisia, että ne voivat herättää ihmisissä haluja ja himoja. Ihmisessä voi herätä halu saavuttaa joku yliaistinen kyky, ja silloin hän on valmis käyttämään mitä keinoja tahansa. Hän tahtoo esim. tulla selvänäkeväksi, päästä lentämään toisessa maailmassa, ja hän on valmis käyttämään mitä keinoja tahansa, olivat ne hyviä tai huonoja.

Tuollaisten kykyjen saavuttaminen ei ole joogassa mikään päämäärä; joogassa ne tulevat itsestään. Patandshali mainitsee, että niitä voidaan saavuttaa monenlaatuisilla keinoilla, ja siten hän arvostaa ne verraten mitättömiksi. Mehän tiedämme, että keskiajalla Euroopassa noidat käyttivät kaikenlaisia yrteistä valmistettuja juomia ja voiteita,

jotta pääsisivät toiseen maailmaan. Niitä käyttämällä kävi heidän kehonsa kankeaksi ja näkymättömässä kehossaan he lähtivät lentämään, eivätkä he tienneet, että heidän fyysinen kehonsa jäi tänne. He menivät sellaiseen paikkaan, jossa he yhdessä viettivät kaikenlaisia noitasabbatteja. Ja monet pelkästä uteliaisuudesta käyttivät tällaisia keinoja saavuttaakseen noita kykyjä. Että ne keinot eivät ole mitään erinomaisia keinoja, näkyy jo siitäkin, että nuo ihmiset tavallisesti sitten tulivat omituisiksi, ja heidän oli pakko vetäytyä syrjään, sillä muut ihmiset alkoivat heitä kammoksua. Heitä kuitenkin vainottiin liian ankarasti ja turhanpäiväisesti; useimmat heistä olivat sellaisia, joita nyt sanotaan mediuumeiksi. Ne ihmiset, jotka silloin herättivät itsessään noita kykyjä, syntyivät seuraavan kerran maailmaan mediuumeina. Jos meidän aikanamme on sellaisia ihmisiä, niin voi ajatella, että he ennen ovat sellaiseen pyrkineet. Tietenkin voi olla niinkin, että ihminen on viaton niihin kykyihinsä sillä tavoin, ettei hän ole väärällä tavalla koettanut niitä hankkia, vaan ne ovat hänelle synnynnäisiä; ne voivat olla hänen sukunsa veressä. Ja silloin, kun niin on, on hyvin tärkeätä, että tuollainen ihminen siinä elämässään alkaa harjoittaa mietiskelyä.

Patandshali mainitsee vielä erään keinon, joka täällä Suomessakin on hyvin tuttu, nim. kykyjen herättäminen loitsujen avulla. Meidän suomalaiset tietäjämme käyttävät sitä keinoja; he mumisevat jotakin saadakseen oman kehonsa erikoiseen tilaan. – Sitten on vielä eräs tapa, vaikka Patandshali ei sitä mainitse, nim. se jota villit kansat ja muhamettilaiset käyttävät: tanssiminen. Dervishithän tanssivat ja pyörivät nopeasti ja saavuttavat siten hetkellisesti yliaistisia kykyjä.

Sitten Patandshali mainitsee sen tavan, joka on kaikkialla ollut yleinen ja tunnettu, nim. askeesi, itsekidutus, hathaa-jooga. Sehän herättää ihmisessä kykyjä. Mutta kaikkia näitä tapoja Patandshali sanoo ala-arvoisiksi, sillä hän lisää sitten: ”kaikkien näiden erilaisten keinojen avulla ei ihminen saavuta mitään pysyviä kykyjä.” Ne ovat kaikki ohimeneviä, ne kuuluvat hänen kuolevaiseen persoonallisuuteensa, ne eivät nouse sisäiseen ihmiseen, ne jäävät ihmisen ulkopuolelle. Ne kyvyt haihtuvat, kun ihminen kuolee. Meidän oppineessa

kulttuurissamme ihminen, joka on arvossapidetty ja etevä, joka on ahtanut itsensä, järkensä, täyteen kaikkia tietoja, lukenut paljon kirjoja, omaa suunnattomasti muistitietoja – ja nykyinen sivistys kunnioittaa häntä erinomaisena ihmisenä – on kuitenkin itse asiassa sangen kuolevainen olento, joka ei vie mitään mukanansa toiseen elämään. Ne kaikki tiedot haihtuvat kuolemassa; hänelle on jäänyt ainoastaan jonkin verran keskittymiskykyä ja kehittyneempää muistamiskykyä. Eivät tuollaiset tiedot silti ole halveksittavia, päinvastoin, mutta se ei ole mitään sellaista ikuista saavutusta, johon ihmisen pitäisi tähdätä.

Joogi on olento, joka ei pane niin paljon arvoa ohimeneville asioille. Sentähden tulevat hänelle kaikenlaiset sellaiset kyvyt, jotka tekevät hänelle mahdolliseksi tietää, mitä hän haluaa. Joogi saattaa olla tosiasioiden suhteen yhtä tietorikas kuin joku meidän professorimme. Jos joogi ei tunne meidän sanavarastoamme, niin hän ei ehkä osaa keskustella, mutta jos hän pääsee kiinni professorin ajatuksesta, niin hän kyllä osaa arvostella asioita. Meidän tieteellinen tietomme on itse asiassa sangen epävarmaa. Sen näkökannat voivat muuttua uusien keksintöjen mukaan, mutta juuri se on äärettömän hyvä, sillä ne näyttää, että me voimme edistyä. Mutta se on sitä hidasta edistymistä aineessa. Joogi puolestaan kulkee sisäistä tietä; hän voi sisästä päin katsella asioita.

Patandshali sanoo, että kaikki todellinen tieto ja täydellinen elämä on olemassa. Joogin tehtävä on asettaa itsensä yhteyteen tuon tiedon suuren virran ja täydellisen elämän suuren virran kanssa. Silloin ihminen voi menetellä eri tavoin. Jos joku käyttää näitä toisia keinoja, jotka mainittiin, silloin hän menettelee niin kuin sellainen maamies, joka tahtoessaan kastella peltoaan kantaa käsillään vettä järvestä. Mutta ihminen, joka rupeaa harjoittamaan joogaa, menettelee, niinkuin se maamies, joka kaivaa ojia peltoonsa, jotta vesi järvestä pääsee virtaamaan niissä. Hän poistaa esteet veden tieltä, jolloin vesi tulee itsestään. Siten ei joogin tarvitse nimenomaan pyrkiä mihinkään tiettyihin yliaistisiin saavutuksiin; se olisi, niin kuin hän koettaisi ottaa elämän virrasta kädellään jotakin. Hänen ei tarvitse ollenkaan ajatella muodollisia saavutuksia; hän avaa vain itsensä kanavaksi suurelle tiedolle ja elämän virralle. Ja Patandshali sanoo:

”Ei ihminen pääse epätäydellisyyksistään, vioistaan ja paheistaan sillä tavoin, että hän ajattelee: ”nyt on minun saatava ulos itsestäni tuo ja tuo vika; se on juurineen kitkettävä pois. Ei siitä tule mitään, ei ihminen sillä tavoin pääse vapaaksi, vaan hänen on annettava kaikkien hyveiden virrata itseensä; se poistaa hänestä epätäydellisyydet.”

Me tiedämme, että on aivan yleistä, että henkisesti vähemmän kokeneet ihmiset sanovat: ”Tuo vika on sinun saatava pois itsestäsi; ei Jumala sellaista hyväksy.” Ja ihminen joutuu toivottomaksi, kun hän ei siitä pääse; se tulee vain pahemmaksi, kun hän yrittää. Sentähden hän sanookin: ”Jollei ole Vapahtajaa, ei ihminen pääse mihinkään.” – Ja siksi on kristikunnassa koneellinen vapahtaja, joka sovittaa ihmisten synnit jumalan kanssa. Useimmat ihmiset käsittävät näin. – Minä olen nyt puhunut ulkonaisesti, en sisäisesti.

Sitten Patandshali vielä tässä neljännessä osassa puhuu joogan muodollisesti suurimmasta saavutuksesta, ennen kuin hän varsinaisesti puhuu sen päämäärästä. Hän sanoo: ”Muodollisesti korkein saavutus on mahaavideha, ja sitä on kahta lajia. Kun se alkaa itsestään kehittyä, ottaa se ensin kalpita-muodon ja sitten akalpitan. Mahaavideha on suuri ulosastuminen ja taikakehon luominen.” – Tämä merkitsee, niin kuin me sanomme meidän aikanamme: ihmisen astuminen ulos omasta itsestään ja siellä ulkona toimiminen. Toiminta perustuu siihen, että on jokin käyttöväline, millä toimia. Sentähden on tässä kehosta ulosastumisessa kaksi puolta: ulosastuminen ja toimiminen.

Nyt on niin, että jokainen ihminen – realistisesti katsoen – nukkuessaan siirtyy ulkopuolelle tätä fyysistä kehoaan; hänen tajuntansa laskeutuu takaraivoon ja sitten selkäyttimeen. Jos aivojen hermot ovat sellaisessa kunnossa, että ne pitävät tajunnan kiinni, ei ihminen voi nukkua. Nukkuminen on sitä, että tajunta hetkeksi vapautuu fyysisen kehon kahleista. Nyt voi tapahtua, että tajunta jää kehoon, jolloin nukkuminen on kaikenlaisten unien näkemistä, tai että se pääsee pois, jolloin ihminen lepää ja saa parannella omaa tilaansa. Keho on päivän aikana joutunut erikoiseen rasittuneeseen tilaan, unen aikana keho ja eräs osa ihmisestä korjaavat tämän häiriön. Jotta

se kävisi hyvin päinsä, täytyy persoonallisen päivätajunnan olla kehon ulkopuolella.

Siis ihminen on aina nukkuessaan syvässä unessa, mutta onko tämä samaa, kuin toimiminen kehon ulkopuolella? – Useimmat ihmiset ovat tajunnassaan melkein horrotilassa nukkuessaan, eivät sillä tavoin, että olisivat tajuttomia, vaan sillä tavoin, että heidän tajuntansa on väsähtänyt ja melkein ilman ajatuksia, tai niin, ettei muistikuvia käy lävitse. Mutta muutamilla ihmisillä – ja ehkä hyvin monella sekä sivistyskansoissa että muissa – on siten asian laita, että kun he ovat tällä tavoin kehonsa ulkopuolella, he ovat jonkin verran tietoisia, ja mitä enemmän he ovat tietoisia, sitä enemmän he pääsevät kehonsa ulkopuolelle, yhteys kehon välillä ei ole niin kiinteä. Jokainen ihminen, joka tulee teosofiksi, tekee verraten pian sen havainnon, että hänen unielämänsä muuttuu ja hän alkaa muistaa merkittäviä asioita yöllisestä elämästään. Hän joutuu tekemisiin erilaisten ihmisten kanssa ja käy paikoissa, joita hän ei päivätajunnassaan ole nähnyt. Ja hän voi tehdä sen havainnon, kun hän joskus tulee johonkin vieraaseen kaupunkiin tai paikkaan, että se onkin niin merkittävän tuttu. Tämä riippuu siitä, että kun ihminen tulee ajattelevaksi olenoksi, joka ajattelee muutakin kuin näitä jokapäiväisiä asioita, niin silloin hänen unielämänsä muuttuu rikkaammaksi ja vapaammaksi. Ja kun kehon nukkuessa tarkastaa sielua, niin huomaa, että se liikkuu astraalimaailmassa. Se on kyllä vähän epämääräinen muodoltaan, vaikka se onkin vienyt mukaansa kuvan fyysisestä kehosta.

Villikansatkin uskovat, että ihminen nukkuessaan lentää, käy muualla, sillä kehittyneimmät ihmiset heidän joukossaan, kuten shamaanit ym. tietävät sen. Meidän oppineemme nauravat sille, mutta kansanihmiset kyllä uskovat siihen, ja he voivat kertoa, että he nukkuessaan ovat nähneet sen ja sen vainajan. Toiset ehkä sanovat, että se merkitsee sadetta, mutta useimmat kyllä uskovat todella tavanneensa vainajia.

Kun joogi tutkii asioita, niin hän huomaa, että vainajia on olemassa ja ihminen on nukkuessaan olemassa. Jos me olisimme tietellisen tarkkoja ja ahdasmielisiä, täytyisi meidän sanoa, ettei ihminen ole olemassa nukkuessaan; ihminen, joka ei ole nähnyt mitään

unta, ei ole ollut olemassa. Ihminen kuolee ja syntyy uudestaan. Mutta tosiasia on se, että hän on olemassa nukkuessaan, kuten myös kuoltuaan ja syntyy taas jälleen maan päälle. Sentähden me voimme niin hyvin ymmärtää, mikä on joogin saavutus. Sen sijaan, että tuo aika nukkuessa kuluisi tajuttomuudessa ja turhaan, on siitäkkin ajasta tehtävä toiminnan päivä. Se merkitsee, että joogin on luotava itselleen käyttöväline, keho tuossa toisessa tilassa ollessaan. – ”Joogin korkein muodollinen saavutus” sanoo Patandshali, ”on luoda itselleen sellainen keho, jossa hän on täysin itsetietoinen ja jota hän täydellisesti hallitsee. Siinä on kaksi astetta: kalpita ja akalpita. Kalpita on siinä, että joogi mietiskelyllään – uutta kehoa ei nukkuessa luoda – saa aikaan kalpita-mahaavidehan.” – Tämä merkitsee, että joogi mietiskelyssä luo tuon kehon itselleen, aivan kuin uuden tshittan, erottaa kuin itsestään tshittansa, ajatus-tunneauransa.

Ajatelkaamme joogia, joka istuu mietiskelyasennossa. Hän lähettää ulos tshittansa, mutta hän on tässä kehossa; hän ei pääse itse pois kehostaan itsetietoisena, hän lähettää tshittansa ulos ja varustaa sen osatajunnalla. Hän sanoo esim.: ”Nyt on se työ tehtävä, sinun pitää mennä sinne ja sinne ja tehdä se.” – Silloin hänen tshittansa tottelee ja toimii. Ja joogi pitää kyllä huolen siitä, että tulee todistetuksi, että hänen tshittansa on toiminut; totuuden etsijänä hän ottaa siitä selvän, että tshitta on suorittanut sille määrätyn työn.

Sitten, kun joogi on saavuttanut tämän kalpita-mahaavidehan, hän alkaa muuttaa sitä akalpita-mahaavidehaksi. Se merkitsee, että hän sen sijaan, että hän itse jäisi fyysiseen kehoonsa, lähtee itsekin ulos tshittassaan. Hänen oma persoonallinen tajuntansa jättää fyysisen kehon mietiskelyasentoon ja on tuossa tshittassa ja toimii vapaasti niine kykyineen, mitkä tshittalla ovat. Ja kun joogi on tämän saavuttanut mietiskelyssään, hänellä on sama kyky nukkuessaan, ei muuten. Mutta Patandshali sanoo, että juuri tämän kyvyn saavuttaminen hävittää kaikki ne verhot, jotka peittävät valon, - hävittää valon peitteet. Ja valon peite on ihmisen tunnekeho, kärsimyksen, nautinnon ja toiminnan keho. Se on, niin kuin me teosofisella kielellä sanomme, astraalis-mentaalinen ja lisäksi fyysis-eetterinen keho.

Tuollakin Patandshalin lauseella on paljon sanottu, sillä ihmisen sisin olemus on valoa, ja ihmisen todellinen elämä on valossa ja valon maailmassa. Sanotaanhan jossakin pyhässä kirjassa, että Jumala asuu valossa. Sillä on kuvattu sitä totuutta, joka kohtaa joogia, sitä ihmeellistä totuutta, jota ei voi kuvata maallisin sanoin. Valossa on ihmisen todellinen koti, ja joogi näissä mahaavideha-ponnistuksissaan hävittää silloin valon peitteen. Ne kehot, jotka joogille tietenkin jäävät jäljelle, muuttuvat silloin aivan kuin totteleviksi palvelijoiksi, käyttövälineiksi, ilman mitään omaa persoonallista tahtoa. Joogi tulee silloin korkeammaksi ihmiseksi, enkeliksi, jumalaksi, joka käyttää tätä inhimillistä organismia. Sentähden sanoo Patandhali, että joogi näissä ponnistuksissaan saavuttaa taivaallisen aistin; hän alkaa loistaa; kaikki hänen alemmat käyttövälineensä alkavat myös loistaa. Hän saavuttaa liikkumiskyvyn itse valon maailmassa; hän saavuttaa elementtien hallinnan; hän saavuttaa lujouden, voiman, vallan aistien yli, myös kyvyn astua toiseen kehoon. – Tästä voimme mainita pari sanaa.

Me tiedämme, että jokaisen mediumistisen ihmisen kokemus on se, että joku vieras tajunta voi hänet vallata. Unissasaarnaajat ovat juuri sellaisia, että joku vainaja voi ottaa heidän kehonsa haltuunsa. Mediumi on olento, jossa yhdysside eri käyttövälineiden välillä on löysä. Tuonelassa on vainajia, jotka tahtoisivat antaa tietoa eläville ihmisille, ja sitä varten he saavat käyttää elävän ihmisen kehoa. Toisessa maailmassa on vainajia harjoitettu siihen, että he voivat ottaa varovaisesti mediumin kehon haltuunsa, ettei siinä tapahdu liikaa häiriöitä. Mutta tämä menettelytapa on henkisesti epämoraalinen, sillä kun vainajat tulevat mediumin luo, he hypnotisoivat hänet ja käskevät hänet ulos kehostaan. Sentähden mediumi yksin ollessaan voi joko taistella pysyäkseen omana itsenään tai lähteä ulos kehostaan. Onhan kyllä myös niin, että mediumi itse tahtoo mennä transsiin ja aivan kuin pyytää vainajia luokseen.

Joogi saavuttaa todellisen kyvyn käyttää toisen ihmisen kehoa, jos se ihminen itse on poissa kehostaan joko nukkuessa tai transsissa. Ja me saamme kiittää sitä kykyä siitä, että ihmiskuntaa on suojeltu; sillä olisi hirvittävä sekasotku, jos ei olisi joogea, jotka ovat opetta-

neet, miten on meneteltävä, jotta vaarattomasti voi käyttää toisen kehoa. Vainajien kesken on myös tapahtunut herämys. Sitä myöten, kun ihmiskunta kehittyy, sitä myöten kehittyvät olosuhteet tuonelassa. Vainajat eivät enää ole aivan idiootteja, eivät ole kadottaneet omaa itseään. Mitä enemmän ihmiskunta on sivistynyt, sitä enemmän kuolemanjälkeinen elämä on sivistynyt; ihmiset sielläkin etsivät tietoa. Jotkut voivat olla kiinni omissa himoissaan, mutta eivät kaikki. On paljon vainajia, jotka ovat olleet ajattelijoita ja tutkijoita maan päällä; he vievät tuon kyvyn toiselle puolelle. Vaikka maalliset asiat unohtuvat, heillä on tuo sielullinen kyky jäljellä. Joka on ollut voimakas totuuden etsijä, hänellä on voimakas totuuden halu ja –rakkaus toisellakin puolella, ja sellainen ihminen on altis ottamaan vastaan opetusta. Ja vainajien maailmassa on tapahtunut herämys: ”eikö ole sääli, että ihmisillä maailmassa on niin väärä käsitys kuolemanjälkeisestä elämästä? Emmekö me voisi ilmoittaa jotakin heille?” – Siitä olisi ollut seurauksena, että vainajat ilman uuta olisivat koettaneet saada kiinni meistä ja puhua meidän kanssamme, ja ties mitä häiriöitä olisi voinut syntyä, elleivät jotkut joogit, salatiiteilijät, adeptit, olisi huomanneet, että voidakseen auttaa ihmisiä, täytyy tuo työ organisoida. Silloin muodostettiin kaikenlaisia yhtymiä, veljeskuntia ja ryhmiä ja järjestettiin työ. Se on vasta alulla, mutta se tulee hyvin mahtavaksi seuraavalla vuosisadalla; yhä enemmän ihmiset tulevat kosketuksiin vainajien kanssa.

Sentähden on hyvä, että luonto antaa tuollaisen kyvyn joogille. Ja joogi, joka siis voi tehdä uusia kehoja itselleen ja toimia näkymättömänä eri paikoissa maailmaa, ei sillä tee mitään uutta karmaa. Patandshali sanoo: ”Kaikki sellainen työ ihmiskunnan hyväksi ei luo joogille uutta karmaa, joka sitoisi.” Tämä työ on todellista auttamista; se ei luo uutta karmaa, ja sen tieteellinen syy on sinä, että kaikki nämä tshittat, uudet kehot syntyvät joogin minuudesta. Patandshali sanoo, että kaikkien ihmisten toiminta on mustaa, valkoista tai siltä väliltä, useimmiten se on siltä väliltä. Joogilla ei ole mitään sellaista; hän kun näkee kaikki siemenet, joista mitäkin syntyy, niin hän ei luo mitään karmaa.

Mutta se lopullinen saavutus, päämäärä, johon joogin koko pyrkimys todellisuudessa tähtää, on riippumattomuus, vapaus ehdottomuus, kaikkietävyys. Hänen pitää tulla aivan jumalalliseksi, jolle ei ole mitään salattua. Ja tämä kehittyy vähitellen sillä tavoin, että hänen tajuntansa laajenee, käsittää yhä suurempia aloja. Hän tulee tietoiseksi yhä useammista olennoista, elävistä ihmisistä, kasveista, vainajista, jumalista. Ne kaikki tulevat hänen sisäänsä, elävät hänessä. Patandshali sanoo aivan oikein: ”Syntyisi kerrassaan merkittävä hämmennys, jos kaikkien noiden elävien olentojen oma persoonallinen tajunta paljastuisi joogille: silloin ei olisi eroa olemassa joogin jumalallisen minuuden ja toisten minuuden välillä. Joogi tietää vain niiden tilan, sielun kehitystason, mutta ei mitä heidän omista ajatuksistaan liikkuu.

Tämä on hienoa noblessia, hengen aateluutta. Me näemme, kuinka joogi on tietoinen siitä, mikä on sivistystä ja hienoutta. Luonto itse kasvattaa hänet aateluuteen. Mikään uteliaisuus ei kuulu joogille. Kuta enemmän hänen tajuntaansa mahtuu, sitä enemmän hänestä loittonee kaikkien uteliaisuus. Joogi ei siis ole kaikkietäväisyydessään sellainen olento, joka urkkisi toisen salaisuuksia, joka ollenkaan tietäisi, mitä toisen ihmisen ajatuksissa liikkuu. Hän tietää, mikä on toisen ihmisen sielun tila, millä kohdalla kehityksessä hän on. Alemmilla kehityskohdilla, silloin, kun yliaistiset kyvyt heräävät, ovat ne sellaisia, että ne voivat herättää ihmisen uteliaisuutta, ne voivat tunkeutua toisen ihmisen aaraan. Sellaisesta todellinen viisaus vapautuu. Kuinka hän olisi huvitettu sellaisista asioista; kuinka ne millään tavoin häntä liikuttaisivat! Jokainen ihminen hoitaa omat persoonalliset asiansa kussakin elämässä; joogin tehtävä on vain auttaa jokaista sielua, ja siinä tulee kysymykseen vain sielun kehitystaso. Siitä on päästävä eteenpäin.

Kun joogi on nähnyt eron purushan eli hengen ja kaikkein hienoimman sattva-aineen välillä, silloin hänen tieto nousee kohti suurta vapautusta. Purusha, henki on ainoa, joka joogin täyttää, ei korkein, hienoinkaan muoto. Joogi ei lopullisessa elämässään ole huvitettu edes järjen toiminnasta.

Patandshalin esitys loppuu lauseeseen: ”Koska joogi ei ole enää minkäänlaisesta muodosta kiinnostunut, niin hänen samaadhinsa muutu dharman, hyveiden pilveksi, ja siitä hänen omasta pilvimäisyydestään satelee tiedon vettä janoaville sieluille – ja hän yhtyy Jumalaan.” – Ja me voimme nyt ymmärtää, kun toisessa pyhässä kirjassa sanotaan: ”Kun minä tulen toistamiseen, tulen taivaan pilvessä.” – Joogi muuttuu hyveiden pilveksi; hän ottaa siinä vastaan Kristuksen.